

EER- GERELATEERD GEWELD

Hoe ga je hiermee
om als professional?

EERGERELATEERD GEWELD

Hoe ga je hiermee om
als professional?

- 3 Inleiding
- 4 Wat?
- 5 Hoe werkt het?
- 7 Aanleidingen
- 8 Relaties en partnerkeuze
- 10 Vormen
- 12 Wat kan je doen?
- 13 Wat mag je zeker niet doen?
- 13 De ouders
- 14 Specifiek voor jouw sector
- 15 Waar kan je terecht?
- 15 Onderzoek

Inleiding

Je zit in een positie waarin je iets kan betekenen voor meisjes en jongens die slachtoffer kunnen worden van eergerelateerd geweld.

- Misschien merk je het geweld niet op.
- Misschien merk je het wel, maar weet je niet goed hoe je hiermee om moet gaan. Het schrikt je af omdat je in contact komt met waarden en normen, gewoontes en tradities waarmee je minder vertrouwd bent.

- **Hoe herken je eergerelateerd geweld?**

- **Hoe verhoud je je tot jongeren of ouders uit gezinsstructuren waarbij de sociale omgeving of familieleden een grote invloed uitoefenen op het leven van elk familielid?**

Familie dien je hier heel ruim te zien en omvat zowel (groot)ouders, broers en zussen als tantes, nonkels, neven en nichten.

- **Hoe ga je om met de centrale rol die eer speelt in de opvoeding en de manier waarop men zich dient te gedragen?**

In deze folder willen we je meer inzicht bieden in het fenomeen eergerelateerd geweld en vind je enkele tips over hoe je hiermee kan omgaan.

Wat?

Het beschermen van de eer en het belang van de familie zijn mooie waarden. Ze zorgen voor verbondenheid. Mensen zorgen voor elkaar en kunnen op elkaar rekenen. Ze roepen attitudes en waarden op als kracht, integriteit, eerlijkheid en loyaliteit. Mensen handelen niet uit eigenbelang. Er is weinig plaats voor egoïsme of egocentrisme.

Maar deze positieve houding en attitudes slaan soms om in iets negatiefs. Het willen beschermen van de eer kan aanleiding geven tot conflict en geweld. In dit geval spreken we van 'eengerelateerd geweld'.

Tot nu toe was er weinig bekend over eengerelateerd geweld in België. Daarom werd in opdracht van de FOD Binnenlandse Zaken en het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen een fenomeenonderzoek uitgevoerd door de Vrije Universiteit Brussel en de Universiteit Gent.

Het onderzoek formuleert volgende **definitie van eengerelateerd geweld**:

"De term 'eengerelateerd geweld' verwijst naar een continuüm van geweldsvormen waarbij het voorkomen of het herstellen van een schending van de seksuele en familiale eer – waarvan de buitenwereld op de hoogte is of dreigt te geraken – het hoofdmotief vormt. Het kan daarbij gaan om de eer van een individu, de familie of de gemeenschap en het geweld kan uitgaan of ondersteund worden door meerdere personen en gericht zijn op meerdere slachtoffers."

In deze definitie onderscheiden we verschillende elementen, namelijk:

- Het geweld is een **reactie op een (dreigende) eerschending**. Dit betekent dat de eer van de familie in het gedrang is en dat de buitenwereld dit weet of dreigt te weten te komen.
- De **bredere gemeenschap** of sociale omgeving speelt een rol. Dit geeft aan dat het meestal niet gaat om een individuele actie maar om een actie vanuit de familie of gemeenschap.
- Er kunnen **meerdere slachtoffers of daders** betrokken zijn bij het geweld.
- Het gaat om een **continuüm van geweldsvormen** zowel lichtere als zwaardere vormen van geweld waarbij er steeds een risico op escalatie aanwezig is.

Eengerelateerd geweld is met andere woorden elke vorm van geestelijk of lichamelijk geweld die wordt gebruikt als een familielid de eer van de familie heeft beschadigd of dreigt te beschadigen. Het besluit om over te gaan tot geweld is meestal een beslissing van meerdere personen binnen de familie of gemeenschap, die niet noodzakelijk allemaal in België wonen.

Hoe werkt het?

Eer kan je omschrijven als het besef dat iemand of een bepaalde familie een volwaardig lid is van de sociale gemeenschap. Dat besef is gebaseerd op het respect dat die persoon ervaart van de sociale omgeving. Je meet je eigen eer af aan een aantal waarden en normen uit je omgeving.

Dit 'eergevoel' is nauw verbonden met de familiecontext en het begrip 'familie-eer'. Als individu vertegenwoordig je de eigen familie. Het gedrag dat je stelt, heeft een directe invloed op alle familieleden.

In veel gemeenschappen zijn er grote verschillen tussen de gedragscodes en sociale rollen voor vrouwen en voor mannen. Meer specifiek verwijzen we naar het zedelijk gedrag van meisjes en vrouwen. Deze zouden zich oneervol gedragen als zij bijvoorbeeld optrekken met jongens of mannen, verliefd worden op iemand die niet gekozen werd door de familie, als ze overspelig zijn of er zelfs maar het vermoeden van overspel is (ook al is dit niet terecht). Het is om deze reden dat meisjes en vrouwen vaak het slachtoffer worden van eengerelateerd geweld.

Opgelet!

Eergerelateerd geweld treft ook (jonge) mannen. Ook zij moeten soms genoegen nemen met de partner die hun familie heeft gekozen. Nu zijn gearrangeerde huwelijken op zich geen probleem, maar de sociale druk mag ook niet té groot zijn, of het wordt een gedwongen huwelijk. Mannen kunnen ook het risico lopen op eergerelateerd geweld. Misschien hebben ze iemand anders op het oog, worden ze verliefd op een getrouwde of verloofde vrouw, of vallen zij op mannen. Het is dus mogelijk dat ook jongens en mannen om één of andere reden niet voldoen aan de sociale rol die van hen wordt verwacht en zo potentiële slachtoffers worden van eergerelateerd geweld. Bovendien is een jongen die door de familie of groep wordt verplicht tot geweld in zekere zin ook slachtoffer.

Vrouwen spelen ook vaak een rol in het geweld. Zij staan grotendeels in voor de opvoeding van de kinderen en spelen dus een rol in het corrigeren van hun gedrag. Ze kunnen hun kinderen psychisch en fysisch onderdrukken of mishandelen. Ze kunnen zelfs opdrachtgever zijn van eergerelateerd geweld. Dit noemen we intellectueel ouderschap. Vrouwen spelen vaak ook een grote rol in de verspreiding van roddels. Roddel is een belangrijk sociaal mechanisme om waarden en normen door te geven, maar het kan ook teveel worden en schade veroorzaken.

Samengevat

- De sociale gemeenschap houdt een spiegel voor en bepaalt of een persoon al dan niet eervol is.
- Het belang van het eergevoel heerst vooral in culturen waar groepswaarden centraal staan.
- Ook jongens en mannen kunnen slachtoffer zijn, maar de gevolgen zijn meestal ernstiger voor meisjes of vrouwen.

Aanleidingen

Eergerelateerd geweld is het gevolg van:

- **Voorkomen van eerverlies:** De familie gebruikt eergerelateerd geweld om te voorkómen dat een bepaald familielid zich niet aan de regels houdt en de eer zou worden geschonden.
- **Eerherstel:** De familie ziet eergerelateerd geweld als enige oplossing om de eer te herstellen.

Er zijn verschillende gedragingen die de familie of gemeenschap onaanvaardbaar vindt en dus aanleiding kunnen zijn voor eergerelateerd geweld. Vooral meisjes moeten zich aan bepaalde regels houden. Soms ervaren ze al problemen bij het deelnemen aan doorde weekse schoolactiviteiten.

Over welke gedragingen spreken we concreet?

- Huisregels: ze moeten direct na de school naar huis komen;
- Te veel bezig zijn met je uiterlijk;
- Praten of omgaan met jongens;
- Kledij: te 'onthullend' gekleed zijn. Soms zullen meisjes van kleren wisselen op school;
- Uitgaan: als meisjes toch weggaan, worden ze begeleid door een broer of neef die 'een oogje in het zeil houdt'.

Getuigenis 1 – Nadia, lerares middelbaar onderwijs

'Op onze school zijn hoofddoeken verboden. Dit staat in het schoolreglement en is duidelijk gecommuniceerd geweest naar de ouders. Veel meisjes doen dan ook hun hoofddoek af aan de schoolpoort. Enkele weken geleden hadden we een schooluitstap. Dit was toevallig in de buurt waar één van de meisjes woont. Zij wou absoluut niet mee omdat de burens haar dan gingen zien zonder hoofddoek en ze beweerde dat ze daarna thuis klappen zou krijgen.'

Relaties en partnerkeuze

Een relatie aangaan met iemand die niet door de familie is gekozen of goedgekeurd, wordt vaak niet aanvaard. Het is belangrijk dat meisjes maagd blijven tot aan het huwelijk. Seksuele relaties voor het huwelijk zijn met andere woorden onaanvaardbaar. Zelfs als de maagdelijkheid is aangetast door aanranding of verkrachting riskeren meisjes sancties van de familie.

Zowel voor meisjes als voor jongens kan het spanningen veroorzaken als zij niet willen trouwen met de partner die de ouders voor hun kiezen of wanneer ze uitkomen voor hun homoseksuele geaardheid.

Getuigenis 2 – Selim, 28 jaar

'Ik kom uit Tunesië. Ik ben naar België gekomen omdat ik homoseksueel ben en dit voortdurend moest verbergen. In België ben ik verliefd geworden op een man en een half jaar geleden zijn we getrouwd. We zijn getrouwd in kleine kring, met enkele vrienden en de familie van mijn vriend. Mijn familie was er niet! We hebben tijdens de trouw twee soorten trouwfoto's gemaakt: de 'echte' trouwfoto's met mijn man en de 'valse' trouwfoto's met een vriendin. Deze 'valse' trouwfoto's hebben we opgestuurd naar mijn familie. In Tunesië denkt iedereen dat ik met deze vriendin ben getrouwd. Ook als mijn ouders op bezoek komen (ongeveer 1 keer per jaar) wissen we alle sporen van mijn man uit, komt de vriendin bij mij logeren en spelen we een getrouwd koppel. Mocht ik dit niet doen, dan zou ik mijn familie ten schande brengen. Niemand in het dorp waar ik vandaan kom zou nog met hun willen praten of omgaan en ze zouden uiteindelijk niets meer met mij te maken willen hebben. Gelukkig heb ik zo'n goede vrienden!'

Eerverlies heeft negatieve gevolgen voor alle familieleden. Deze gevolgen uiten zich in verschillende aspecten van het leven:

- Emotioneel en sociaal: vrienden komen niet meer op bezoek, men is niet langer welkom in het openbare leven, er wordt geroddeld, verlovingen worden verbroken, andere gezinsleden vinden geen huwelijkspartner meer, ...
- Financieel en economisch: familieleden met een winkel kunnen inkomsten verliezen, geld lenen is niet meer mogelijk, men moet meer betalen als bruidsschat, ...

De hele familie kan volledig geïsoleerd worden, 'sociaal dood' zijn. Deze situatie kan zich zelfs uitstrekken tot familieleden die in een ander land wonen. Leven in die omstandigheden is bijna onmogelijk, waardoor familieleden zich genoodzaakt voelen om eerderelateerd geweld te plegen opdat ze opnieuw kunnen deelnemen aan het maatschappelijke leven.

Samengevat

- Eerverlies of het voorkomen van eerverlies kan aanleiding zijn voor eerderelateerd geweld.
- Doordeweekse activiteiten kunnen voldoende zijn om een roddel op gang te brengen en meisjes (of jongens) in gevaar te brengen.

Getuigenis 3 – Sarah, 16 jaar

'Elke avond als ik thuiskom, moet ik mijn gsm afgeven aan mijn oudere broer. Hij controleert dan alle berichten die ik heb gekregen of verstuurd.'

Vormen

Er bestaan verschillende vormen van eergerelateerd geweld. Het komt erop aan om eergerelateerd geweld zo veel mogelijk te voorkomen of om het tijdig op te sporen en aan te pakken alvorens de zaak kan escaleren.

De meest extreme vorm van eergerelateerd geweld is eerwraak, waarbij het slachtoffer wordt vermoord of wordt aangezet tot zelfmoord. Dit is eerder een uitzonderlijke vorm van eergerelateerd geweld, maar het komt ook voor in België. Denk maar aan Sadia Sheikh, het Pakistaanse meisje dat op 22 oktober 2007 in Lodolinsart door haar broer werd doodgeschoten omdat ze niet wou trouwen met de jongen die haar familie had uitgekozen.

Doorgaans is er sprake van lichtere vormen van druk of geweld om de eer te beschermen of te herstellen, namelijk:

- Controleren: Jongeren (vooral meisjes) worden voortdurend gecontroleerd. Broers en neven zijn steeds in de buurt en houden nauwlettend in de gaten dat meisjes niets doen dat niet door de beugel kan (zie aanleidingen).
- Minder kansen: Om meisjes beter in de gaten te houden, worden ze geremd in hun ontwikkeling. Soms krijgen ze huisarrest. Ze worden naar school gebracht en er opgehaald. De rest van de tijd moeten ze doorbrengen in hun kamer. Buitenschoolse activiteiten, zoals op stap gaan met

vriendinnen, winkelen en sporten zijn helemaal uit den boze. Soms krijgen ze niet de kans om verder te studeren.

- Fysieke mishandeling zoals slaan, schoppen, bij de haren trekken of tegen de muur gooien.
- Het terugsturen van jongeren naar het land van herkomst of hen uithuwelijken.
- Psychische mishandeling:
 - Bedreigingen zoals: 'Als je dit doet, moet je stoppen met studeren, mag je niet meer buiten, zullen we je slaan, ...'
 - Allerlei verwensingen zoals: 'Je brengt de familie ten schande!' of 'Je bent een hoer!' of 'Je bent niets waard!'. Deze verwensingen kunnen zeer ver gaan tot erg extreme uitlatingen zoals: 'Ik wou dat je nooit geboren was!' of 'Je bent dood voor ons'.
 - De familie kan effectief 'doen alsof' de persoon in kwestie dood is of nooit heeft bestaan. Dit noemen we 'sociale doding'.

Belangrijk aandachtspunt:

Het trauma of de impact van sociale doding valt niet te onderschatten. Iedereen heeft een omgeving, familie of warm nest nodig waarin men zich veilig en geborgen voelt. Als dit wegvalt, zeker als men is opgegroeid in een relatie van afhankelijkheid, voelt men zich compleet verloren, eenzaam en gebroken.

Hou er rekening mee dat slachtoffers om deze reden toch nog contact willen met hun familie zelfs als daardoor hun veiligheid in het gedrang komt.

Getuigenis 4 – Simran, 22 jaar

'Toen ik 14 jaar was, stond ik volgens mijn vader een keer te lang onder de douche. Hij stond me op te wachten aan de deur en toen ik buitenkwam zei hij: "Ik heb er altijd schrik voor gehad en nu ben ik er zeker van: je bent een hoer!" Dit kwetste me ontzettend hard, ik heb bijna een week constant moeten huilen.'

Wat kan of moet je doen?

Omgaan met eengerelateerd geweld is en blijft moeilijk. Een belangrijke succesfactor is het werken op maat. Zoals bij elke vorm van hulpverlening bestaat er namelijk geen algemene procedure die je kan toepassen in elke situatie.

Indien je in aanraking komt met eengerelateerd geweld, hou je best rekening met volgende zaken:

- Ga op zoek naar gespecialiseerde hulpverlening als je vermoedt dat er sprake is van geweld gerelateerd aan 'eer'.
- Contacteer de politie bij acuut gevaar.
- Heb oog voor een combinatie van de culturele achtergrond, de specifieke context van familie en gezin, en andere ervaringen en kenmerken van het individu.
- Pas je taalgebruik aan. Op sommige termen (vooral rond seksualiteit) rust een groot taboe.
- Probeer vooral contact te maken met de slachtoffers zelf. Luister goed naar hun verhaal zonder te veroordelen. Registreer de informatie, breng de familiebanden in kaart, en hou contact met het (potentiële) slachtoffer.
- Soms onderschatten jongeren het risico dat ze lopen. Help hen dit risico in beeld te brengen.
- Vraag aan het slachtoffer of hij/zij een vertrouwenspersoon heeft die hem/haar kan helpen in deze situatie.

Getuigenis 5 – Leyla, 18 jaar

'Ik heb al een jaar een vriend. Ik hou van hem en tussen ons gaat het goed. Ik weet dat mijn vader hem nooit zou goedkeuren, want hij is wat ouder dan mij en komt uit hetzelfde dorp. Dit wou mijn vader absoluut niet. Ik durf het hem niet te vertellen. Twee maanden geleden heb ik het wel aan mijn moeder verteld. Zij keurt dit niet goed en chanteert me nu. Ze zegt dat ik mijn vriend niet meer mag zien of dat ze het anders aan mijn vader vertelt. Ik denk dat ik zal moeten kiezen tussen mijn ouders en mijn vriend. Als ik voor mijn vriend kies, ben ik zeker dat ik mijn ouders nooit meer zal zien.'

Wat mag je zeker niet doen?

Bij een vermoeden van eengerelateerd geweld is het belangrijk om actie te ondernemen. Eengerelateerd geweld vraagt echter om een andere aanpak dan andere vormen van familiaal geweld. Een verkeerde aanpak kan het slachtoffer (verder) in gevaar brengen. Let daarom op volgende zaken:

- Probeer niet alles zelf op te lossen.
- Let op met het inschakelen van familieleden, ook als vertaler of tolk. Je weet namelijk nooit uit welke hoek het eengerelateerd geweld afkomstig is.
- Leg nooit je eigen waarden of normen op. De betrokkenen zullen het gevoel hebben dat je hen niet begrijpt of zelfs veroordeelt en alle vertrouwen in jou verliezen.
- Zoek niet te opvallend contact met het slachtoffer. Zorg ervoor dat jouw acties niet zelf de eer schenden.
- Denk niet te sterk in hokjes en let op met vooroordelen. Niet elke vorm van familiaal geweld bij minderheidsgroepen is eengerelateerd! Luister goed naar het verhaal van het slachtoffer zelf en maak het onderscheid.

De ouders

Het lijkt misschien alsof ouders die eengerelateerd geweld plegen weinig oog hebben voor de wensen en ontplooiingskansen van hun kinderen. Niets is echter minder waar. Je moet je er van bewust zijn dat het handhaven van de familie-eer voor hen van groot belang kan zijn. Niet alleen hun eigen positie binnen de gemeenschap hangt hieraan vast, maar ook de huwelijks- en socio-economische kansen van hun (andere) kinderen.

Ouders die het beste voor hebben met hun kinderen zullen vatbaar zijn voor dialoog! Sommige conflicten zullen dan ook door bemiddeling kunnen worden opgelost.

Getuigenis 6 – Michel, schooldirecteur middelbaar onderwijs

'Op een dag kregen we op school telefoon van de ouders van één van onze leerlingen. Het meisje was thuis weggelopen en de ouders leken doodongerust. Toen het meisje op school kwam opdagen, hebben we meteen haar ouders gebeld. Een half uur later stond de moeder van het meisje op school. Ze was razend. Ze stormde de klas binnen en sleurde het meisje aan de haren uit de klas. Ze ging zo wild tekeer dat ze verschillende plukken haar uit het hoofd van het meisje trok. We hebben moeten ingrijpen en de politie bellen. Het meisje werd uiteindelijk geplaatst. Sindsdien denken wij twee keer na vooraleer we de ouders verwittigen, zelfs al gaat het om een kleinigheid.'

Specifiek voor je sector

Verschillende sectoren kunnen geconfronteerd worden met verschillende vormen van eergerelateerd geweld. Hieronder volgen een aantal specifieke aandachtspunten per sector.

Scholen spelen een belangrijke rol in het tijdig detecteren van eergerelateerde zaken. Enerzijds via leerkrachten om signalen te herkennen die kunnen wijzen op eergerelateerd geweld. Leerkrachten bouwen vaak een vertrouwensband op met leerlingen. Voor deze leerlingen is de school soms de enige plek waar ze hulp kunnen zoeken. Voorzichtigheid is wel geboden bij het informeren van de ouders.

Anderzijds is de schoolomgeving ideaal om aan preventie te doen onder jongeren, bijvoorbeeld via lespakketten over relatievorming of partnerkeuze.

Hulpverleners houden best volgende aandachtspunten in hun achterhoofd:

- Ga na wie (uit het team) de beste contactpersoon is in een bepaalde situatie. De vader van het slachtoffer zal misschien liever een gesprek aangaan met een man die autoriteit uitstraalt. Een vrouwelijk slachtoffer zal misschien eerder haar verhaal willen vertellen aan een vrouw, al dan niet uit haar eigen gemeenschap.

- Denk kritisch na of het wel aangewezen is om de familie of de ouders van iemand te betrekken bij de zaak.
- Informeer slachtoffers over hun rechten. Ondersteun hen en help hen om hun assertiviteit en weerbaarheid te verhogen.
- Bied opvoedingsondersteuning aan ouders, of leer hen omgaan met de druk van de maatschappij of met de (andere) waarden en normen die er heersen.
- Werk aan een langetermijnvisie. Eergerelateerde zaken kunnen potentieel 'oneindig' zijn en de dreiging op geweld kan steeds weer oplaaien. Het is belangrijk voldoende aandacht te besteden aan nazorg, zelfs wanneer cliënten de opvang of begeleiding reeds lang verlaten hebben.
- Handel met inzicht en kennis van zaken (zoals eerder aangegeven) om escalatie van eergerelateerd geweld te voorkomen en tijdig een oplossing te vinden.

Medisch personeel kan ook een rol spelen. Bij vragen naar maagdenvliesreconstructie kunnen ze het meisje informeren over het maagdenvlies en alternatieven voorstellen. In geval van minderjarigen kan het medisch personeel advies vragen bij het vertrouwensartsencentrum of specifieke diensten.

Waar kan je terecht?

- **Politie:** Voor dringende situaties kan je dag en nacht bij de politie terecht via het nummer 101.
- **1712:** Bij elk vermoeden van geweld kan je naar dit nummer bellen (elke werkdag, van 9 uur tot 17 uur). Dit is gratis en het nummer 1712 verschijnt niet op je telefoonrekening.
- **CAW (Centrum Algemeen Welzijnswerk) en VK (Vertrouwenscentrum Kindermishandeling):** Professionelen (CLB medewerkers, leerkrachten, maatschappelijk werkers, enz.) kunnen ook rechtstreeks het CAW (078-150 300) of het VK (<http://www.kindermishandeling.org>) consulteren.

Voor bijkomend advies:

OTA (Ondersteuningsteam Allochtone jongeren)

Tel.: 03/663 13 63

Mail: info.antwerpen@ondersteuningsteam.be

Onderzoek

Indien je meer informatie wil over 'eengerelateerd geweld' en je je graag hierin wil verdiepen, surf dan naar:

- <http://igvm-iefh.belgium.be/nl/publicaties>
- <http://besafe.be/EGG>

Via deze links is het onderzoek over dit thema gratis beschikbaar.

Verantwoordelijke uitgever:

Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen

Michel Pasteel, Directeur

Wettelijk depotnummer: D/2013/10.043/08

Deze brochure is verkrijgbaar bij:

Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen

Ernest Blerotstraat 1, 1070 Brussel

Tel.: 02/233 41 75

Online: <http://igvm-iefh.belgium.be/nl/publicaties>

FOD Binnenlandse Zaken – Algemene Directie Veiligheid en Preventie

Waterloolaan 76, 1000 Brussel

Tel.: 02/557 35 20

Online: <http://besafe.be>

Beweging tegen Geweld – vzw Zijn

Middaglijnstraat 10, 1210 Brussel

Tel.: 02/229 38 70

Online: <http://www.vzwzijn.be>

Cette brochure est également disponible en français :

Institut pour l'égalité des femmes et des hommes

Tél. : 02/233 42 65

En ligne : <http://igvm-iefh.belgium.be/fr/publications>

SPF Intérieur – Direction générale Sécurité et Prévention

Tél. : 02/557 35 20

En ligne : <http://besafe.be>

De teksten en het beeldmateriaal werden aangeleverd door de Beweging tegen Geweld – vzw Zijn.